
Verslag openbare raadpleging NEHAP3

Inhoudsopgave

1.	Voorwoord: Wat is het NEHAP?.....	2
2.	Openbare raadpleging over NEHAP3.....	4
2.1.	Openbare raadpleging voor alle plannen i.v.m. leefmilieu.....	4
2.2.	Resultaten van de openbare raadpleging over NEHAP3	4
2.2.1.	Panel van respondenten en modus operandi voor de verwerking van opmerkingen ...	4
2.2.2.	Algemene opmerkingen.....	6
2.2.3.	Fiche 1: Resilient Health Systems	7
2.2.4.	Fiche 2: Low Carbon HS.....	8
2.2.5.	Fiche 3: Ozon en hitte	9
2.2.6.	Fiche 4: PARC	10
2.2.7.	Fiche 5: NAPED.....	10
2.2.8.	Fiche 6: Gezondheidsprofessionals.....	10
2.2.9.	Fiche 7: Exotische muggen en andere vectoren: muggen	11
2.2.10.	Fiche 8: Exotische muggen en andere vectoren: Teken	12
2.2.11.	Portfolio	12

1. Voorwoord: Wat is het NEHAP?

Het NEHAP (National Environment-Health Action Plan) is ontstaan uit de conferentie van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), regio Europa, in Helsinki in 1994, waarbij de lidstaten werden aangemoedigd om hun eigen nationale actieplannen voor leefmilieu en gezondheid te ontwikkelen. NEHAP is het resultaat van een groeiend inzicht in de wederzijdse interactie tussen leefmilieu en gezondheid.

In België werd het samenwerkingsakkoord dat de wettelijke basis vormt voor het NEHAP goedgekeurd op 10 december 2003. NEHAP biedt een kader voor samenwerking tussen de federale staat, de gemeenschappen en de gewesten in de beleidsdomeinen leefmilieu en gezondheid. Het NEHAP is een bijzonder relevant instrument, dat coördinatie en coherentie mogelijk maakt, niet alleen tussen leefmilieu en gezondheid, maar ook tussen de verschillende overheidsniveaus.

De betrokken entiteiten zijn:

Waals Gewest - leefmilieu (SPW)	Waals gewest - gezondheid (AVIQ)
Federaal - leefmilieu (FOD VVVL)	Federaal - volksgezondheid (FOD VVVL)
Vlaams Gewest - leefmilieu (Omgeving)	Vlaams Gewest bevoegdheid gezondheid (Departement Zorg)
Brussels-Hoofdstedelijk Gewest (Leefmilieu Brussel)	Brussels Gewest - gezondheid (GGC)
	Duitstalige gemeenschap gezondheid (Ostbelgien)

Sinds 2003 zijn er twee nationale actieplannen uitgevoerd. NEHAP3 is de derde editie en zal tussen 2023 en 2029 gerealiseerd worden.

Het plan richt zich op 2 prioritaire thema's: klimaatverandering en chemische stoffen: het eerste gaat over veerkracht, adaptatie en bestrijding van klimaatverandering, het andere over de vermindering van de schadelijke effecten van chemische stoffen op de menselijke gezondheid en het leefmilieu. Zo breidt NEHAP3 de actiedomeinen uit van de vroegere NEHAP's, terwijl het ook nieuwe acties opneemt als antwoord op huidige en dringende maatschappelijke uitdagingen. In totaal omvat het NEHAP 8 verschillende actiedomeinen, waarin de wederzijdse interactie tussen leefmilieu en gezondheid centraal staat.

Fiche 1: Resilient Health Systems	Fiche 5: NAPED (Nationaal actieplan hormoonverstoorders)
Fiche 2: Low Carbon & Sustainable Health Systems	Fiche 6: Gezondheidsprofessionelen
Fiche 3: Ozon & Hitte	Fiche 7: Exotische muggen en andere vectoren: Muggen
Fiche 4: PARC (Partnership for the Assessment of Risks from Chemicals)	Fiche 8: Exotische muggen en andere vectoren: Teken

Elk van deze thema's wordt behandeld door een werkgroep die bestaat uit vertegenwoordigers van de betrokken administraties en die - waar nodig - wordt aangevuld met deskundigen in de materie. Deze werkgroepen brengen verslag uit over hun voortgang aan de Nationale Cel Leefmilieu-Gezondheid, die ook bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende administraties. De Nationale Cel coördineert en controleert al het werk voordat ze de GICLG (Gemengde Interministeriële Conferentie Leefmilieu-Gezondheid) informeert, die bestaat uit alle Belgische ministers die

verantwoordelijk zijn voor leefmilieu en gezondheid. De GICLG neemt de definitieve beslissingen. Een beeld zegt meer dan duizend woorden:

2. Openbare raadpleging over NEHAP3

De inhoud van NEHAP3 werd door de Nationale Cel Leefmilieu-Gezondheid en door de GICLG gevalideerd op 08/01/2024.

2.1. Openbare raadpleging voor alle plannen i.v.m. leefmilieu

Het Verdrag van Aarhus verplicht openbare raadplegingen voor alle programma's of plannen die betrekking hebben op het leefmilieu. In België werd dit Verdrag omgezet in de wet van 13 februari 2006 betreffende de *beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's en de inspraak van het publiek bij de uitwerking van de plannen en programma's in verband met het milieu*.

Het proces is daarom strikt gecodificeerd en omvat een aantal verplichtingen, in het bijzonder: duur - minstens 60 dagen, de aankondiging van de raadpleging in het Belgisch Staatsblad en op andere officiële websites zoals Belgium.be en Aarhus.be.

2.2. Resultaten van de openbare raadpleging over NEHAP3

De openbare raadpleging over NEHAP3 vond plaats van 16 augustus 2023 tot 15 oktober 2023, wat overeenstemt met de wettelijke termijn van 60 dagen overeenkomstig artikel 14, §1 van de wet van 13 februari 2006. De raadpleging werd overigens op 1 augustus 2023 aangekondigd in het Belgisch Staatsblad en op verschillende websites - dit in overeenstemming met de toepasselijke wetsbepalingen:

- de federale portaalsite (www.belgium.be),
- de nationale portaalsite (www.aarhus.be)
- de site van de Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (www.consultleefmilieu.be in het Nederlands en www.consult-environnement.be in het Frans).

De informatie werd overigens op een aantal sociale netwerken van de FOD Volksgezondheid gepubliceerd om de verspreiding ervan zo groot mogelijk te maken: Facebook, LinkedIn en Twitter.

Tenslotte heeft de Voorzitster van de GICLG, Zakia Khattabi, drie adviesorganen officieel uitgenodigd om aan de raadpleging deel te nemen: de Hoge Gezondheidsraad (HGR), de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO), en de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (NHRPH). Bovendien werden maar liefst 56 adviesraden en stakeholders, in verband met leefmilieu en/of gezondheid, ook door het secretariaat van het NEHAP uitgenodigd.

De deelnemers konden per brief of elektronisch deelnemen via de links op bovenvermelde sites. Het hele NEHAP3 werd aan een openbare raadpleging onderworpen, met uitzondering van NAPED (het nationaal plan voor hormoonverstoorders), dat, hoewel het een onderdeel is van NEHAP3, al het voorwerp was van een specifieke openbare raadpleging.

2.2.1. Panel van respondenten en modus operandi voor de verwerking van opmerkingen

In totaal waren er 33 deelnames: 22 van burgers en 11 van adviesraden.

Het secretariaat van het NEHAP wil, namens alle werkgroepen van de Nationale Cel en de GICLG, de respondenten bedanken voor de tijd die ze hebben genomen om het plan te lezen en ons hun opmerkingen te bezorgen.

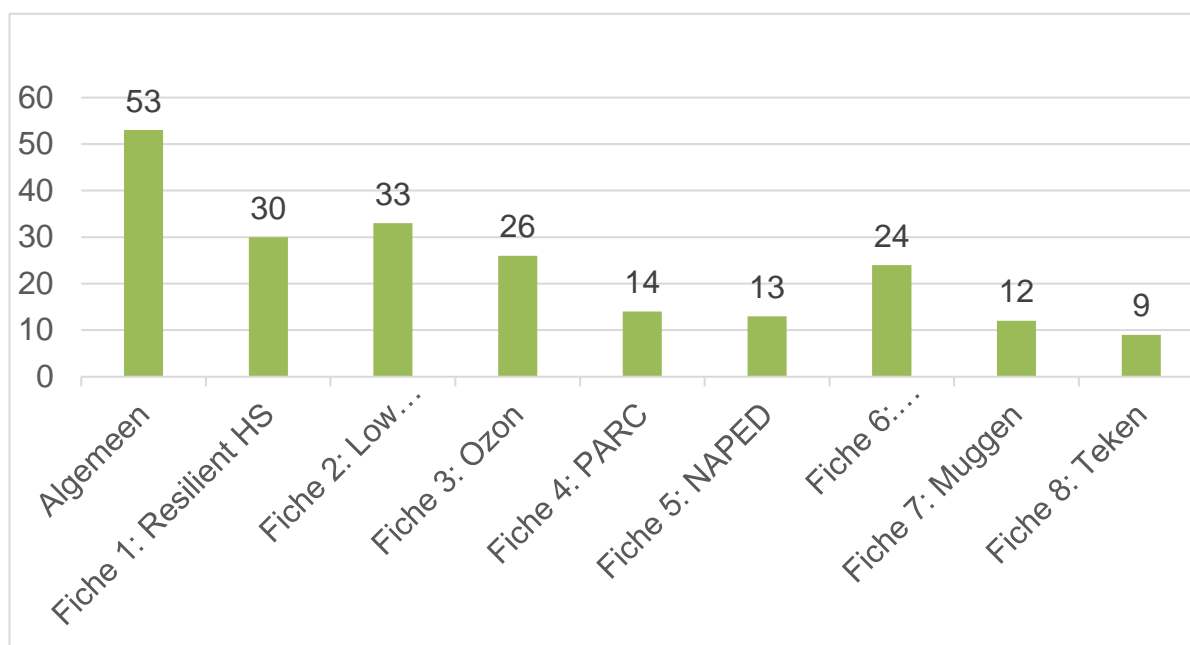
Hierna volgt de lijst van adviesraden (alfabetisch gerangschikt) die aan de raadpleging hebben deelgenomen:

Cerac (climate and environment risk assessment center)	Raad voor het Leefmilieu van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (RLBHG)
De Onafhankelijke Ziekenfondsen	"Société Scientifique de Médecine Générale" (SSMG) The Shifters Belgium
Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO)	The Shifters Belgium
Health for Future Belgium	UNESSA
Hoge Gezondheidsraad (HGR)	Vlaams Instituut Gezond Leven
Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (NHRPH)	

Alle deelnemers hebben hun opmerkingen naar het secretariaat van het NEHAP gemaïld. Er werden geen opmerkingen per post ontvangen.

Het secretariaat van het NEHAP heeft de opmerkingen van alle deelnames verzameld en ingedeeld naar onderwerp. Er werd een Excel-tabel gecreëerd om de opmerkingen te ordenen, ofwel "algemeen" ofwel met betrekking tot een van de 8 fiches in het bijzonder. In totaal werden er maar liefst 214 opmerkingen ontvangen. Deze werden vervolgens geanalyseerd en verwerkt, eerst door de bijbehorende werkgroepen, vervolgens door de Nationale Cel, met daarin de vertegenwoordigers van de administraties die lid zijn van het NEHAP, en tenslotte door de GICLG, die wordt voorgezeten door de federale minister van Leefmilieu, Zakia Khattabi, en is samengesteld uit alle Belgische ministers die bevoegd zijn voor leefmilieu en gezondheid.

De volgende grafiek geeft het aantal opmerkingen dat per categorie werd ontvangen: "algemeen", "fiche 1", "fiche 2", enz.

De aanpassingen werden in de gewijzigde versie van het NEHAP3 **in fluo gemarkeerd** (toegevoegd aan dit document), om deze zo beter zichtbaar te maken.

2.2.2. Algemene opmerkingen

Allereerst moet worden opgemerkt dat we heel wat opmerkingen hebben ontvangen waaruit blijkt dat het moeilijk is om het NEHAP, zijn activiteiten en zijn bevoegdheden te begrijpen. Uit deze vaststelling kunnen we twee zaken afleiden: de **complexiteit van de bevoegdheidsverdeling** die eigen is aan de federale structuur en het **gebrek aan zichtbaarheid van het plan zelf**.

Eenzijds de complexiteit van de federale structuur, waarbinnen de bevoegdheidsverdeling niet altijd duidelijk is voor de burger. Er werd ons bijvoorbeeld gevraagd om het snelwegverkeer of pesticiden te reguleren, wat niet onder het NEHAP valt. Sommige opmerkingen hadden betrekking op domeinen die onder de exclusieve verantwoordelijkheid van de gewesten/gemeenschappen vallen; deze werden aan hen doorgegeven. Het NEHAP werd opgezet om specifieke projecten uit te voeren waar samenwerking een toegevoegde waarde heeft; het is niet de bedoeling om nog eens over te doen wat al op een ander niveau wordt gedaan.

Er werd ons in dit verband meermaals gevraagd waarom luchtverontreiniging niet in ons plan is opgenomen. Onrechtstreeks is het evenwel wel opgenomen, via de werkgroep die zich bezighoudt met duurzame, koolstofarme gezondheidssystemen en via de opleidingsmodules voor gezondheidsprofessionals, maar er bestaat inderdaad geen aparte actiefiche voor. We staan even stil bij deze opmerking. Deze vraag is zeker relevant aangezien er in de eerste twee actieplannen ([NEHAP1](#) en [NEHAP2](#)) acties op dit gebied waren opgenomen. Sindsdien heeft dit domein echter aanzienlijk meer aandacht gekregen. Zo bestaat er nu bijvoorbeeld de Intergewestelijke cel voor het leefmilieu (IRCEL) die voortdurend de luchtkwaliteit meet. Er is ook de werkgroep ATMOS die zich bezighoudt met luchtverontreiniging over lange afstand. Daarnaast worden er veel initiatieven ondernomen op het niveau van de gewesten en gemeenschappen (zoals bijvoorbeeld de lage-emissiezones). Zoals hierboven reeds vermeld, wil het NEHAP evenwel niet onnodig een extra niveau toevoegen: acties worden ondernomen daar waar samenwerking een echte toegevoegde waarde kan opleveren. Temeer daar luchtverontreiniging ook een kwestie van normen is; het NEHAP is geen wetgevend orgaan dat wetten kan aannemen. Dit thema wordt echter op Europees niveau besproken, met name via de Richtlijn Lucht.

In dezelfde lijn kregen we de opmerking dat het plan alleen maar een stand van zaken opmaakt en geen actie onderneemt. Dit vloeit voort uit de bevoegdheidsverdeling: "het ondernemen van actie" is, grotendeels, een bevoegdheid van de gewesten of gewesten. Het NEHAP monitort bijvoorbeeld exotische muggen, maar als het erop aankomt om deze muggen te verdelgen, zijn het daarentegen de gewesten die verantwoordelijk zijn. Dit geldt ook voor het Ozon- en Hitteplan dat een crisisbeheerplan is, terwijl de gewesten bevoegd zijn voor alles wat met ruimtelijke ordening te maken heeft, zoals bv. het creëren van koelte-eilanden. Er zijn evenwel projecten waarbij het NEHAP wel actie onderneemt: dit is bijvoorbeeld het geval voor het koolstofvrij maken van de gezondheidszorg. In eerste instantie zal een studie worden uitgevoerd naar de uitstoot van de sector, die vervolgens als basis zal dienen voor het opstellen van een routekaart met concrete maatregelen om de broeikasgasemissies te verminderen.

Wij trachten op ons niveau iets te doen aan deze moeilijkheid: een van de bestaansredenen van het NEHAP is immers om voor samenhang en coördinatie tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus te zorgen. Daarnaast bevat het plan specifieke elementen die deze bevoegdheidsverdeling helpen

verduidelijken. Enkele van die elementen zijn: de mapping van de verantwoordelijkheden voor fiche 1; de routekaart naar decarbonisatie voor fiche 2; de criteria om van de ene fase naar de andere over te gaan (met afzonderlijke verantwoordelijkheden) voor fiche 3; voor fiche 6: de opleidingsmodules voor gezondheidsprofessionals - die met name vermelden tot welke instanties de burgers zich kunnen wenden; of de wens om de strijd tegen exotische muggen (regionale verantwoordelijkheid) coherent aan te pakken in fiche 7.

Anderzijds werd in verschillende opmerkingen gewezen op het gebrek aan zichtbaarheid van het Nationaal Actieplan Leefmilieu-Gezondheid. Mensen hebben bijvoorbeeld al gehoord over de verschillende fasen van hittegolven of over het monitoren van exotische muggen, zonder te weten dat dit integraal deel uitmaakt van het NEHAP. We willen dan ook onze zichtbaarheid in de toekomst vergroten. We zullen proberen om de verschillende projecten waaraan we werken, alsook het NEHAP-plan in zijn geheel onder de aandacht te brengen. De website van het [NEHAP](#) zal daarbij onze belangrijkste tool zijn en zal regelmatig worden bijgewerkt. Naar aanleiding van een aantal opmerkingen over de lengte van het NEHAP-document, waardoor het lezen ervan voor sommigen moeilijk was, werd er beslist om een soort samenvatting van het plan op te stellen met daarin de belangrijkste elementen en maatregelen van elke actiefiche; deze samenvatting zal zo snel mogelijk op de website worden gepubliceerd.

Veel opmerkingen hadden betrekking op specifieke fiches. Hieronder overlopen we de belangrijkste opmerkingen die per fiche werden ontvangen en de wijzigingen waartoe ze hebben geleid in het NEHAP3.

2.2.3. Fiche 1: Resilient Health Systems

Voor deze fiche hebben we 30 opmerkingen ontvangen, in het bijzonder van de Hoge Gezondheidsraad die deze werkgroep erg belangrijk vond.

Allereerst werd de noodzaak benadrukt om aspecten van crisispreventie, en niet alleen paraatheid en beheer, op te nemen. => dit werd goedgekeurd. De titel van de fiche werd dienovereenkomstig aangepast.

Een andere opmerking was dat er momenteel op Belgisch en internationaal niveau heel wat tools, plannen, platforms bestaan rond het thema veerkracht en dat er moet op worden toegezien dat er geen dubbel werk wordt gedaan. Er werd gewezen op de noodzaak om een link te leggen tussen die verschillende tools. => ook over dit punt was er overeenstemming. De werkgroep zal in het bijzonder worden uitgebreid met een vertegenwoordiger van het CERAC (het nieuwe centrum dat verantwoordelijk is voor de evaluatie van 'klimaat- en milieurisico's'), van het Nationaal Crisiscentrum (NCCN), en van het nieuwe Directoraat-Generaal van de FOD Volksgezondheid 'Paraatheid en Respons inzake Noodsituaties op Gezondheidsgebied'. Dit zorgt voor synergie tussen de verschillende actoren en voorkomt dubbel werk. Deze bekommernis ligt overigens aan de basis van de *mapping*, een van de eerste acties van de werkgroep. Deze mapping bestaat uit het in kaart brengen van de keten van verantwoordelijkheden in het geval van een klimaatgebeurtenis; er zullen, net zoals bij hittegolven (zie fiche 3), criteria/drempels worden vastgesteld waarop verantwoordelijkheden van het ene bevoegdheidsniveau naar het andere overgaan. Dit lijkt cruciaal, aangezien er op dit moment heel wat initiatieven rond het thema veerkracht worden genomen en het heel moeilijk is om daar zicht op te krijgen. Met dit overzicht kan de werkgroep dan later de ontbrekende schakels identificeren en specifieke acties ondernemen om deze aan te vullen. Deze eerste fase is dan ook cruciaal en de

werkgroep heeft in de fiche de ondersteuning van een externe consultant toegevoegd die zich specifiek met deze taak bezighoudt.

In overeenstemming met een aantal opmerkingen die we hebben ontvangen, werd de fiche ten slotte aangepast om in het kader van maatregelen 2 en 3 specifieke aandacht te besteden aan kwetsbare groepen (vanwege hun sociaaleconomische status, handicap, enz.). De werkgroep zal daarbij, waar nodig, een beroep doen op de ervaring en expertise van actoren op het terrein, en van specifieke en/of academische instellingen die werkzaam zijn rond deze kwetsbare groepen (bv.: Interfederaal Steunpunt tot bestrijding van armoede, raden, enz.).

De andere opmerkingen die we hebben ontvangen, vielen buiten de scope en de doelstellingen van deze werkgroep.

2.2.4. Fiche 2: Low Carbon HS

We hebben ook heel wat opmerkingen gekregen over deze werkgroep, in het bijzonder van The Shifters Belgium die ons gevraagd heeft om ambitieuzer en concreter te zijn (bv.: door bepaalde verdoovende gassen te verbieden, door waterverontreiniging in aanmerking te nemen, enz.). Wij begrijpen hun argumenten en geven hieronder antwoord.

Een opmerking betreurde dat er in de fiche geen specifieke planning is opgenomen met precieze maatregelen, een tijdschema en meetbare indicatoren. Eigenlijk zijn dit de doelstellingen van deze werkgroep; we moeten evenwel eerst de uitstoot van de gezondheidszorgsectoren kunnen meten en een overzicht hebben van alle Belgische acties die worden ondernomen om de koolstofvoetafdruk te verkleinen. Daarna kunnen we een planning opstellen met precieze maatregelen, een tijdschema en meetbare indicatoren. Dat is overigens de reden waarom de eerste actie van de werkgroep erin bestaat een emissie baseline op te stellen en een antwoord te geven op de vraag: wat zijn de emissies van de gezondheidszorgsector? - om dan vervolgens een routekaart op te stellen m.b.t. de decarbonisatie van de gezondheidszorg.

Een soortgelijke opmerking werd gemaakt over het ontbreken van een specifiek budget voor dit actiedomein. Ook hier wordt de baseline gezien als het startpunt. Zodra de werkgroep een duidelijk beeld heeft van de uitstoot van de sector en van de acties die de sector al heeft ondernomen om deze te verminderen, zal de werkgroep specifieke acties - met de bijbehorende budgetten - kunnen voorstellen aan de ministers van Leefmilieu en Gezondheid die binnen de GICLG bijeenkomen.

Daarnaast werd de scope van de fiche beter gedefinieerd naar aanleiding van een aantal opmerkingen. Zo is nu ook de duurzaamheid van de gezondheidszorg opgenomen, naast de decarbonisatie ervan. De naam van de werkgroep werd daarom veranderd in 'Duurzaam koolstofarm gezondheidssysteem'.

Tot slot werd een aantal opmerkingen gemaakt over het belang om ziekenhuizen meer te betrekken/ondersteunen en niet alleen samen met de administraties na te denken. De werkgroep zal erop toezien dat er rekening wordt gehouden met deze relevante opmerking. Bij de uitvoering van de plannen en acties zullen er contacten worden gelegd met zorginstellingen; een aan de werkzaamheden van de werkgroep gerelateerd project zal in dit verband bestaan uit het financieren/ondersteunen van best practices binnen ziekenhuizen op het gebied van duurzaamheid (details hieronder).

Ondertussen zijn sinds de lancering van de openbare raadpleging de werkzaamheden van de werkgroep voortgegaan; de fiche werd dus aangepast zodat deze een zo up-to-date mogelijke stand van zaken geeft:

- De samenwerking met Health Care Without Harm is inmiddels goed van start gegaan. Er werd trouwens een budget vrijgemaakt om dit partnerschap uit te breiden; HCWH is voortaan verantwoordelijk voor het opstellen van de emissie baseline en wordt daarbij geholpen door de werkgroep. Een eerste ontwerp van de routekaart (roadmap) om te komen tot een koolstofneutrale gezondheidszorg is gepland voor juni 2024. Op basis van die routekaart zal de werkgroep een project moeten identificeren dat door het NEHAP moet worden uitgevoerd.
- Tegelijkertijd heeft de FOD Volksgezondheid een budget vrijgemaakt om actieonderzoek te financieren in zorginstellingen die willen deelnemen; hierbij gaat het om het begeleiden van nieuwe praktijken om afval/plastic te verminderen (dit moet nog preciezer gedefinieerd worden). Er zal een consultant worden aangesteld om de criteria voor de te financieren projecten te helpen definiëren zodat een link kan worden gelegd tussen dit project en de werkzaamheden van de werkgroep. Opmerking: dit project zal niet door de werkgroep worden uitgevoerd, maar de werkgroep zal wel het overzicht over dit project houden om de koppeling te maken met de routekaart (bijv. door goede praktijken uit te breiden, een meer structurele financiering voor te stellen, enz.). De fiche vermeldt ook dat, hoewel de routekaart focust op het koolstofvrij maken van de gezondheidszorg, de werkgroep een ruimere opdracht heeft, namelijk die van de duurzaamheid van de gezondheidszorg. Dit project past dus perfect in dat kader.

2.2.5. Fiche 3: Ozon en hitte

Een aantal opmerkingen die we hebben ontvangen, hebben niet meteen geleid tot het aanpassen van de fiche. Verschillende opmerkingen over deze actiefiche hadden niet echt betrekking op de bevoegdheden van het NEHAP (bv. het verminderen van het weg- of luchtverkeer, het creëren van koelte-eilanden, enz.); de opmerkingen gingen veeleer over domeinen waarvoor de gewesten, gemeenschappen of het federale niveau bevoegd zijn (zoals bijvoorbeeld de initiatieven van de gewesten en gemeenschappen m.b.t. de koelte-eilanden). Een aantal opmerkingen benadrukten ook de noodzaak om bijzondere aandacht te besteden aan de kwetsbare groepen; dat gebeurt nu reeds in het kader van de hitteplannen, maar we bevestigen dat het belangrijk is om dit te blijven doen. Tot slot werd in een van de opmerkingen van de FRDO betreurd dat er geen becijferde doelstelling is (in termen van mortaliteit) of een mechanisme om het plan te evalueren. Het is erg moeilijk om een dergelijke evaluatie op te zetten. Natuurlijk zou een diepgaande studie van de impact van de maatregelen van het plan zeer interessant kunnen zijn. Op dit ogenblik is de werkgroep echter van oordeel dat dergelijke studie niet gepast is gezien de kosten ervan.

Twee elementen hebben evenwel onze aandacht getrokken:

Een opmerking over de noodzakelijke samenwerking tussen deze werkgroep en de werkgroep "Adaptatie aan de effecten van de klimaatverandering op de gezondheid" (fiche 1) => dit werd goedgekeurd en in de fiche opgenomen.

In sommige opmerkingen werd betreurd dat deze werkgroep enkel een verslag heeft opgesteld, maar de genomen maatregelen niet echt heeft vermeld => het is waar dat bevoegdheden met betrekking tot preventie, ruimtelijke ordening, communicatie, enz. niet binnen het toepassingsgebied van het NEHAP vallen.¹ De werkgroep ging niettemin akkoord met een vergadering begin 2024 met de vertegenwoordigers van de deelstaten om kennis te nemen van de maatregelen (in het bijzonder de

---

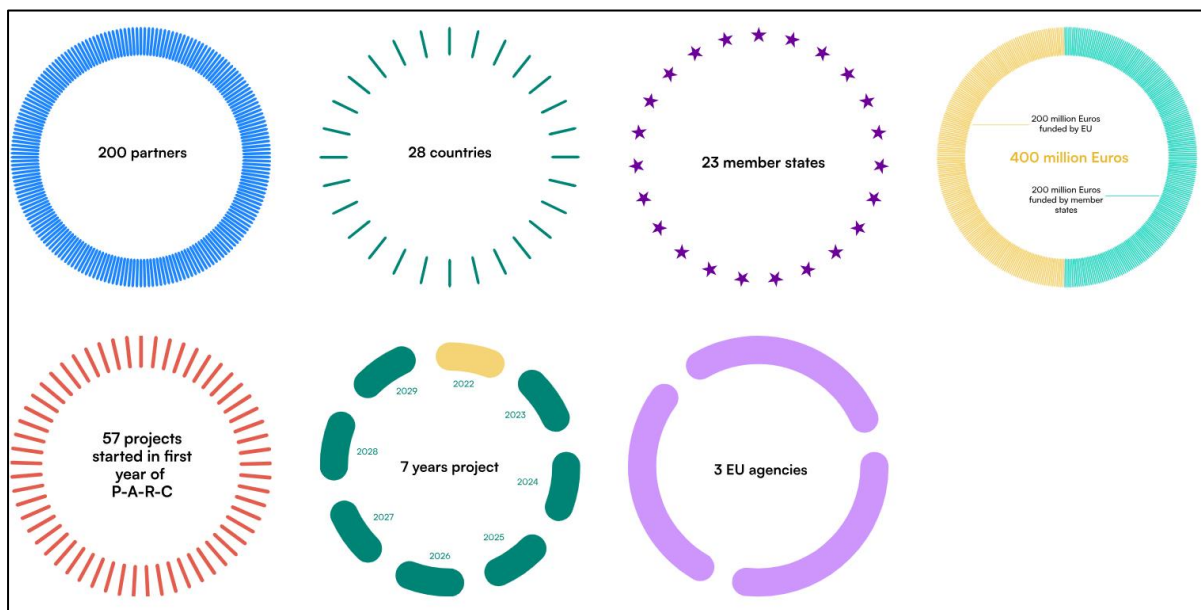
¹ Dergelijke opmerkingen worden ook in het deel "algemene opmerkingen" behandeld.

communicatiemaatregelen) die genomen werden tijdens de verschillende fasen van het plan. Zo kan de werkgroep een beter algemeen beeld krijgen; een verslag hiervan zal op de [website van het NEHAP worden gepubliceerd](#).

2.2.6. Fiche 4: PARC

Een aantal opmerkingen hadden betrekking op inhoudelijke elementen, maar PARC is een [groot Europees project](#) (cf. figuur 1 hieronder); het is dus moeilijk om de doelstellingen ervan te veranderen. Het NEHAP vervult hierin de rol van coördinator voor België.

Anderen merkten daarentegen op de fiche niet te begrijpen => de fiche werd aangepast en er werden een aantal verduidelijkingen en preciseringen aangebracht.

Figuur 1: PARC in Figures²

2.2.7. Fiche 5: NAPED

Zoals bij de aankondiging van de openbare raadpleging vermeld, werd het Nationaal Actieplan Hormoonverstoorders al [in 2022 aan een openbare raadpleging onderworpen en goedgekeurd](#).

Er werden naar aanleiding van een aantal opmerkingen evenwel enkele wijzigingen aangebracht, die eerder een verduidelijking/precisering zijn.

2.2.8. Fiche 6: Gezondheidsprofessionals

---

² Cf. de website van PARC: <https://www.eu-parc.eu/parc-figures>.

Verskillende opmerkingen hebben geleid tot aanpassingen in de fiche:

- naar aanleiding van een opmerking van de Hoge Gezondheidsraad werd verduidelijkt dat deze werkgroep zich bezighoudt met de interactie tussen milieu en gezondheid met een focus op het medisch beroep; artsen zijn in feite de belangrijkste doelgroep. De tools die in het kader van deze actiefiche zullen worden ontwikkeld en bijgewerkt, moeten een meerwaarde bieden voor artsen bij hun dagelijkse beroepsuitoefening. In een andere opmerking werd het belang benadrukt om mensen op het terrein te betrekken bij de ontwikkeling van nieuwe tools. De werkgroep heeft het belang daarvan bevestigd en zal hier in de toekomst zo veel mogelijk rekening mee houden.
- Het idee om bestaande initiatieven op het gebied van milieugeneeskunde in kaart te brengen is toegevoegd aan de fiche, om zo dubbel werk te voorkomen en bestaande initiatieven optimaal te benutten.
- Een andere toevoeging aan de fiche is dat e-learning meer rekening moet houden met wetenschappelijke en/of maatschappelijke ontwikkelingen (bijv. bij het updaten van bepaalde modules moet bijzondere aandacht worden besteed aan PFAS).
- De fiche meldt nu dat het huidige geplande budget waarschijnlijk niet voldoende is om de 2 nieuwe modules in 2024 te ontwikkelen; het geplande marktonderzoek zal hierover meer duidelijkheid brengen. Indien nodig zal een verhoging van het budget worden gevraagd aan de ministers van Milieu en Gezondheid die in het kader van de GICLG samenkomen.

Tot slot, los van de opmerkingen die tijdens de raadpleging zijn gemaakt, werd de fiche aangepast met betrekking tot de modules aangezien er ondertussen werd beslist om 7 van de 11 modules te [publiceren](#) (vanwege technische problemen met de andere modules).

2.2.9. Fiche 7: Exotische muggen en andere vectoren: muggen

Er waren geen opmerkingen waarvoor de fiche moest worden aangepast.

Eén opmerking ging over de vraag of de medische impact van exotische muggen in aanmerking moet worden genomen. Op dit moment is het mandaat van de werkgroep beperkt tot enkel monitoring. Aangezien er steeds meer exotische muggen in België voorkomen, zal het medische aspect echter steeds belangrijker worden. Op basis van een prospectieve analyse die in juni 2024 wordt verwacht, zullen we kunnen bespreken wat de beste strategie is (rekening houdend met de strategie van onze buurlanden en met de impact van de klimaatverandering).

Sommige opmerkingen hadden betrekking op maatregelen die in verband met het luchtverkeer moeten worden genomen. Dit behoort niet tot de scope van het NEHAP³. Daarnaast moet worden opgemerkt dat veel exotische muggen ons land binnenkomen via de autosnelwegen vanuit het zuiden (zo is de tijgermug al goed gesetteld in veel Franse departementen). Vluchten beperken lijkt in dit opzicht dan ook weinig zinvol.

In een laatste opmerking werden documenten gevraagd om het voor het publiek gemakkelijker te maken tijgermuggen te identificeren → dergelijke documenten zijn reeds beschikbaar op de [website van het NEHAP](#), maar ook op de site die specifiek gewijd is aan de monitoring: [Muggen Surveillance](#)

---

³ Cf. Deel "algemene opmerkingen"

2.2.10. Fiche 8: Exotische muggen en andere vectoren: Teken

We hebben enkele opmerkingen ontvangen, maar hiervoor zijn geen wijzigingen nodig. Het ging vooral om algemene opmerkingen (bv. dat het belangrijk is om naar buiten te gaan ook al is de tuin de plaats waar, statistisch gezien, de mensen het vaakst gebeten worden door teken).

2.2.11. Portfolio

Een aantal opmerkingen die we hebben ontvangen, hadden betrekking op de lengte van het document dat aan de openbare raadpleging werd onderworpen => aangezien het Portfolio sinds november 2021 niet werd bijgewerkt, werd beslist om dit niet meer in NEHAP3 op te nemen om zo de tekst te verlichten. Het Portfolio zal wel in de inleiding worden vermeld.